

Minnetale over Ansgar Torvik

holdt på Akademimøte i Bergen
5. november 2020

av Ole Didrik Lærum, Borghild Barth-Heyerdahl Roald og Kari Skullerud

Professor i medisin (nevropatologi), Ansgar Torvik døde den 18. august 2019 i en alder av 94 år. Han var den siste gjenlevende av en gruppe markante personligheter som preget norsk medisin i mange år der det skjedde en rivende utvikling i fag og teknologi. Han minnes også som en bredt orientert fagperson med evne til å samarbeide på tvers av mange medisinske og biologiske faggrenser.

Nevropatologi i Norge

For å sette livsverket hans i perspektiv er det nødvendig å nevne litt om spesialfaget nevropatologi i Norge og hvordan Torvik fikk så stor faglig betydning. Faget omfatter sykkelige forandringer i hjernen og det øvrige nervesystemet slik det kan undersøkes med øynene og en skarp kniv, med ulike former for mikroskopiske undersøkelser og med spesielle metoder til å kartlegge endret funksjon. I praksis omfatter det å stille diagnoser på svulster, forandringer i blodsirkulasjonen, og betennelser og sykdommer der

Bronserelieff av Ansgar Torvik laget av kunstneren Arne Durban. Relieffen henger på Torviks tidligere arbeidsplass, Rikshospitalet, og ble avduket i anledning av hans pensjonering i 1993.

hjerne og nervesystem går til grunne. Det gjelder alt fra Alzheimers sykdom til hjerneslag og sjeldne arvelige lidelser. Som kroppens analyse- og kommandosentral er ikke hjernen så stor, omtrent 1,4 kg, men desto viktigere for at et menneske skal kunne fungere normalt.

I dette fagfeltet må en spesialist ikke bare ha detaljkunnskaper om hvordan sykelige forandringer ytrer seg, men også kunne vurdere opplysninger fra nabofag, slik som anatomi, nevrologi, radiologi, nevrokirurgi og nevrofysiologi. I tillegg trengs det omfattende kunnskaper i generell sykdomslære (patologi) knyttet til andre typer sykdommer. Det gjelder ikke minst innen sirkulasjonssystemet, immunapparatet og i kreftsvulster. Som det framgår nedenfor hadde Ansgar Torvik alle disse kvalifikasjonene, både generelt og fra egen forskning.

Derved kunne han bygge videre på den utviklingen som var satt i gang av forgjengerne hans innen nevropatologi. Den første av dem var Jan Cammermeyer (1911–1996), som arbeidet på Rikshospitalet i Oslo, men utvandret til USA i slutten av 1940-årene. I resten av det yrkesaktive livet virket han ved National Institutes of Health i Washington DC. Fra 1951 var Aagot Christie Løken (1911–2007) ansatt som prosektor (førsteamanuensis) i nevropatologi ved Rikshospitalet i Oslo (nå: OUS). Hun hadde bred utdannelse i patologi og etter hvert også innen nevropatologi fra inn- og utland. Løken ble i 1978 etterfulgt av undertegnede, Kari Skullerud (f. 1941).

Den andre faste stillingen i nevropatologi kom ved Patologisk anatomisk avdeling ved Ullevål sykehus i 1963, da Torvik ble ansatt. Endelig kom det en tredje stilling i nevropatologi ved Gades Institutt på Haukeland sykehus i 1976 da Sverre Mørk ble ansatt som overlege og fra 1986 som professor. Tilsvarende stillinger ble opprettet i Tromsø i 1986 og i Trondheim i 1989.

Ansgar Torviks utdannelse

Han var født den 9. juni 1925 i Lesja og tok eksamen på videregående skole i Molde i 1945. Siden studerte han medisin ved Universitetet i Oslo og ble cand. med. i 1951. Deretter hadde han omfattende tjeneste og klinisk utdannelse innen forskjellige nevrofag, slik som nevroanatomi, nevrologi, generell kirurgi og nevrokirurgi i Oslo og i Lund i Sverige, etterfulgt av tjeneste i patologi. I tillegg hadde han i alt tre års forskningsopphold ved Harvard Medical School i Boston, USA og ved National Institutes of Health. Som det framkommer av denne listen ble Torvik tidlig fanget inn til vitenskapelig utdanning i det internasjonale forskningsmiljøet på Anatomisk Institutt ved Universitetet i Oslo med de to professorene Alf Brodal og Jan

Jansen senior som inspiratorer og ledere og seinere som samarbeidspartnere. Forskningen førte til doktoravhandlingen hans som ble publisert i *Journal of Comparative Neurology* i 1956. Den er en studie av hvordan nervebaner utgår fra hjernestammen hos rotter og bidrar til å regulere bevegelser og andre funksjoner i hode og hals. Fra 1954 til 1957 publiserte han en serie større eksperimentelle arbeider om samme emnet, blant annet hos katt. Det skjedde i første rekke sammen med Alf Brodal og andre kolleger på samme institutt. På den måten fikk han en bred kompetanse innen eksperimentell og komparativ nevrofysiologi. Han tok den medisinske doktorgraden ved Universitetet i Oslo i 1958.

I 1963 begynte en ny epoke i Torviks arbeide. Da ble han tilsatt som assisterende overlege på Patologisk anatomisk avdeling på Ullevål sykehus i Oslo. Noen år tidligere hadde han også arbeidet her i to år, men nå ble han fast tilsatt som nevropatolog. Året etter ble han utnevnt til dosent i nevropatologi ved Universitetet i Oslo, og fra 1972 til professor i medisin (nevropatologi).

Vitenskapelig innsats

Nå følger flere tiår med vitenskapelig og klinisk nevropatologiarbeid der han etterhvert fikk en ledende nasjonal posisjon og et godt internasjonalt navn. En gjennomgang av de vitenskapelige arbeidene hans viser en liste på 112 internasjonale originalartikler fra den første ble publisert i 1954 og fram til han nådde den formelle pensjonsalderen i 1995. Men det slutter ikke der, for vitenskapelige artikler fortsatte å komme fram til 2007. Det endte med et totaltall på 119 gjennom et vitenskapelig liv på over et halvt århundre. Forfatterlistene og titlene på disse artiklene viser at han samarbeidet med en rekke av de internasjonalt førende innen nevrofagene i Norge og andre land. Det gjenspeiler hans egen brede utdanning og ikke minst hans evne til å knytte kontakter på tvers av faggrensene. Torvik viste utpreget evne til samarbeid. Derved kan man også med god rett hevde at et lite, høyt spesialisert fag fikk store ringvirkninger til en rekke andre fag. Han ble innvalgt som medlem av Det Norske Videnskaps-Akademi i 1978.

En sentral samarbeidspartner for Ansgar Torvik var en annen legendarisk fagperson på Ullevål sykehus, professor i nevrokirurgi, Kristian Kristiansen (1907–1993). Minneordet som Torvik skrev om ham i Akademiets årbok for 1994 gir et godt innblikk i fellesmiljøet de hadde på Ullevål og som var preget av gjensidig faglig og personlig respekt.

I tillegg til vitenskapelig innsats deltok Torvik aktivt i undervisning og andre faglige aktiviteter og var velkjent og høyt respektert av alle som

arbeidet innen patologi og nevrofagene. Han var medlem av flere nasjonale og internasjonale tidsskriftskomiteer i tillegg til å inneha ulike styre- og komitéverv på Universitetet i Oslo. Da Skandinavisk Nevropatologisk Forening arrangerte verdenskongress i Stockholm i 1986 var han en selvskreven leder for programkomiteen. Ikke minst var han veileder for en rekke doktorgradskandidater, og flere av dem fikk siden sentrale posisjoner i norsk medisin.

Personlig

Ansgar Torvik giftet seg i 1955 med sykepleier Bjørg Reidun Eriksen (1930–), og de fikk tre døtre, Anne i 1957, Beate i 1960 og Camilla i 1965. Privat var Ansgar Torvik en imøtekommende person og en trofast venn. Han var en utpreget familiemann som gjerne samlet venner i hjemmet i Grinda på Nordberg i Oslo.

Torvik hadde en naturlig autoritet, og i det daglige virket viste han seg som en stillfarende, klok mann. På fagmøter og i de daglige legelunsjenes engasjerte og ofte intense diskusjoner deltok han med underfundige og lune kommentarer. Han inspirerte til nytenking og var særlig opptatt av å få nye kunnskaper fra basalforskningen inn i rutinediagnostiske problemstillinger. I samvær med kolleger var alltid vennlig og viste en lun form for humor.

Med dette vil vi hedre hans minne.

Litteratur og kilder:

Jørgensen, L, Aase, S, Bostad, L., og Sauer, T. (red.): *Den norske patologforening, 75 års jubileum 1923–1998*, Jubileumsskrift, Oslo 1998, kap.

10:Ullevål sykehus, Oslo, Patologisk – anatomisk avdeling (av. Fredrik J. Skjærten), s. 41–42.

Larsen, Ø (red.): *Norges leger*. Den norske legeforening, 1976.

PubMed, NIH, USA: *Liste over Ansgar Torviks originale vitenskapelige publikasjoner 1954–2007*.

Torvik, A: *Minnetale over professor dr. med Kristian Kristiansen*. Årbok for Det norske Videnskaps-Akademi, Oslo 1994.

Skullerud, K. og Hauglie-Hanssen, E: *Ansgar Torvik. Minneord*. Tidsskr. Nor. Legeforen 2019; 139: 1410.

Stien, R. og Aarli, J: *Hjernens leger*. Den norske nevrologiske klubb, Oslo, 2012, p. 218.

Wikipedia: *Ansgar Torvik (1925–2019)*.